

comana a «las tropas espanyolas ---; per parrots y francesos / no's deixen enredà» (fets, doncs, de c. 1810 o 1795, MilàF, *Romillo*, 144). També en llenguatge planer i pur de Mallorca; dues senyores, de conversa cantant-se menuderies, i una molt irritada per un petit disgust: «TOMASSA: --- Jo li tiraria amb bala .. / Oh, oh, oh. / MARC: ---Que ho deix anar! / I què ha de fer? No hi pens més. / TOM: ---Me dispens, que l'he enredada. / MARC: ---De què frissa?» (Bart. Ferrà, *Son Miseri, IdOr XIII*, 113). Més que 'embullar' simple, sembla 'entretenir massa (amb romanços)'.

A Val. ho usen en el mateix sentit d'embolicar', però amb *r* repercussiva, *enredrar* (MGadea, *T del Xè I*, 376). I el postverbal «enredo: enredo, maraña», Sanelo (I, 71v, no CRos). Carrer de l'*anrêdro* o de l'Ampenyo, a Alcúdia de Carlet («perquè tots s'havien en-deutat»); Sénia de l'*anrêdro* (després o abans digué *anrêdo*), que no pertanyia a un sol, sinó a una comunitat (i es devien barallar), Miramar de Gandia (1962). *Enredret* 'bagatella, estri d'escàs valor': hi venien «culleres, canuts de fer calsa, canudets de posar agulles --- y atres *enredrets* per l'estil», «tisoretets, navaixetes, canudets de fer calsa y demés *enredrets* que portava en la caixaeta», MGadea (*T. del Xè I*, 164, 358, 376).

Alguns han cregut que, essent derivat de *ret*, mort en cat. central i poc vigorós pertot, *enredar* havia de ser castellanisme: Careta preceptuava canviar *enredat* en *embolcat*, *enredo* en *embolic* o *embull*, i *enredon* en *embolicare*, *trapella*: i té raó quant a l'últim i fins el penúltim; però ho feia creient ignarament que *ret* era castellanisme fins en el sentit de gandalla! Tanmateix *ret* ha estat català; i és perfectament comprensible que se'n tragués espontàniament el derivat *enredar*, que restaria en el llenguatge familiar, i si bé menys vigorós que en cast., romanent-hi en qualitat d'expressió afectiva. Així com així, és un mot que fa falta.

NOller no se n'està pas. I en tot cas, deixant *enredo* de banda, em sembla que *enredar*, i *enredador* o *enredaire*, són bons: «lo volia fer pledejar per a omplir-se la butxaca: serà un *enredaire* de marca» (*Vilaniu*, 228); i *enredo* l'usa en el sentit de MGadea i, d'altra banda, en el d'embull, aventura amorosa: «dos canalobres y un joyer de vidre argentat, qu' a sa vegada retrataván en diminut tamany los papers, respalls y demés *enredos*, esbarriats damunt lo marbre», «aquell modo d'anar, l'hora --- qu'era l'hora dels misteris, dels *enredos*, dels amors d'amagatotis», *La Pap*, 49, 209; en lloc d'això últim potser hauria pogut dir, millor, *trafecs* o *trafegots*, com ho féu en altres obres.

No el recollí el DAG, i Fabra l'ometé en el *DOrt*, però en definitiva degué rectificar el seu judici; i; desentenenent-se d'impressions superficials, i del consell de l'ingenu Careta, ha admès —trobo que amb bona raó— *enredar*, *enredat*, *enredada* i *enredaire*, tot excloent *enredadera* (Lab. *enredadora*) per a l'haura i les altres plantes enfiladisses *Enredós* (Belv, Lab, *DFgra*) Encara que no li hagi donat entrada el *DFa*, també em sembla legítim *enredada* en el sentit d'acció d'enredar o entabanar algú: «li ha fet una *enredada* que ---». *Desenredar* 'fer cessar d'estar enredat' [Lab. 1839,

DFa]; *desenredament* [Lab]

Rall mena de xarxa de pescar igual o semblant a l'esparver, prové de **reall*, més antigament *redall*, i aquest del ll. tardà RETIACULUM (Vulgata, St Agustí); no és formació normal en llatí aquesta, sinó RETICULUM i RETEOLUM, però s'explica per un creuament del plural RETICULA, RETEOLA, amb el sinònim MACULA. La forma arcaica *redall* (amb l'acostumada representació de ð com a s) es troba en docs ross del S. XII: «sit lícitum piscare cum *resallo*, et cum fitora, intus clausure» a. 1146, i en un altre de referent a l'estany de Castelló d'Empúries: «donamus --- unum charabum, in stagno Castillionis, cum retibus et *redesellis* et futuris, atque *resallis*, et cum penastrell et bulig nabal, in stagno et in mari» a 1154³

Pot ser el mateix mot, però ja en la forma contracta, en un doc de Corbins (aiguabarreig de la Ribagorçana amb el Segre) de 1299, car és un inv. d'objectes diversos (encara que hi predominin els de metall; *loços* '?', probablement eines llossades): «dos loços et un *reyl* et una arpa --- et uns fe<r>res de foc, et una loça et un cre<s>ol» (*BABL VI*, 71). D'aquest mot s'ocuparen Moll (en *Boll d Atl Li Medit I*, 1959, 163-166), que n'assenyalà correctament l'etimologia, i ho amplià G. Colon (*RLrR xxv*, 1961, 138-143), que en dóna documentació posterior: «Que nengú no gos caçar peyx --- no gos pescar en --- e ls rius del terme de la vila de Morella, e aldehyes de aquella, ab *rall*, sots pena de 10 sous» a. 1370 (*BSC xxxiv*, 92); «no gosen --- ab xàvega, bolix, batudes e *ray* spes, ní altra qualsevol --- exàrcia de fil, pescar» mall. 1514; com que la -y- intervocàlica és feble a Mallorca, i abans de l'accent encara més, pot desaparèixer del tot: d'aquest *ray espès* vindrà, doncs, a Lluçmajor, *respès* «peça de xarxa ---» (*AlcM*).

Figura també en els *Colloquis de Tortosa* de C. Despuig, a. 1555: «boleches, arsinals, *ralls*, reixagues ---». Com a tortosí, Mestre Noé el defineix «xarxa acampada per a pescar» (*BDC III*, 107; cf., de més a més, *BDC IV*, 141; x, 26; xiv, 57; xvi, 14) És conegut avui als Pir. Or. (Bosch de la Trinx., *Rec. d'un exc.*); i encara més des de l'Ebre cap al Sud: *lo rál*, a Ametlla de Mar (1935); «xarxa que posen a l'aviada de les marges cap a mar, per tal de pescar», Torreblanca, 1961; CastPna. (V. infra); a l'Albufera (al Palmar el tradueixen al cast com *esparavel*, 1962); i ho deu ser força cap a Alcoi, vistes les lúgubres imatges de MGadea: «la mort --- a molts estant bons y sans --- els ha tirat el *rall* y --- se'ls ha emportat», «uns y atres al clot, quant mos tire la pelà el *rall*» (*T. del Xè I*, 304, 336). Giera (*W. u S. VIII*, 101) localitza *rall*, «xarxa de pescar que es tira formant un cercle», a Mall., l'Alguer Castelló i Dénia; amb la ridícula etimologia RADU que Colon ingènueament s'entreté a refutar.

El mateix mot va restar en dialectes italians (*REW*, 7527) i en llengua d'oc, on *rezailh* figura en «retibus subtilibus vel *rezailh*» d'un doc. de 1311, autoritzant a pescar-hi en dos estanys de l'Erau (Lunel i Melgor) (*PSW VII*, 530); i avui *resau* o *ressau* (*TdF*) Però són manlleus del català, segons la fonètica, el murc *rallo*